

۱۵۲۹۹۱

قهرمان عادل پارسه

ذوالفرین ترانی، کورش پنجاشی
در آیات، روایات و عمیق عشق

با مقدمه

دکتر سید کاظم موسوی بجنوردی

ریاست محترم مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

تألیف

بنیامین شیرخانی

سرشناسه	: شیرخانی، بنیامین، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: قهرمان عادل یارسه: ذوالقرنین قرآنی، کورش هخامنشی در آیات، روایات و عهد عتیق / نوشته بنیامین شیرخانی؛ با مقدمه سیدکاظم موسوی بجنوردی.
مشخصات نشر	: تهران: هزاره ققنوس، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۴ ص.
شابک	: ۴۸۰۰۰۰ ریال 978-600-286-199-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: کورش هخامنشی، شاه ایران، - ۵۲۹ ق.م.
موضوع	: Cyrus, The Great, King of Persian
موضوع	: کورش هخامنشی، شاه ایران، - ۵۲۹ ق.م. - در قرآن
موضوع	: Cyrus, The Great, King of Persia -- In the Koran
موضوع	: کورش هخامنشی، شاه ایران، - ۵۲۹ ق.م. - در تورات
موضوع	: Cyrus, The Great, King of Persia-- In old Testament
موضوع	: ذوالقرنین (شخصیت قرآنی)
موضوع	: Dhu al-Qarnayn in the Quran*
شناسه افزوده	: موسوی بجنوردی، محمدکاظم، ۱۳۲۱ -، مقدمه نویسنده
شناسه افزوده	: Musavi Bojnurdi, Mohammad Kazem
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ق/ش/۱۵/۵۸۰ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۸۲۸۴۲۳

نشریات هزاره ققنوس

قهرمان عادل یارسه

ذوالقرنین قرآنی و کورش هخامنشی (در آیات، روایات و عهد عتیق)

نویسنده: بنیامین شیرخانی

ناشر: هزاره ققنوس

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

طرح جلد: محمدحسین هدایت زاده

صفحه آرایي: طيبة گمار

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۶-۱۹۹-۳

لیتوگرافی و چاپ: سفیرقلم

شمارگان: ۱۱۰۰

بها: ۴۸۰,۰۰۰ ریال

نشانی: تهران خیابان انقلاب - خیابان رامسر - پلاک ۱ واحد ۵ تلفن: ۸۸۳۱۷۸۳۲

www.nashrehezare.ir

فهرست

۱۳	مقدمه: آیت الله العظمی موسوی بجنوردی.....
۱۷	پیشگفتار.....
	بخش اول: درآمد
۳۱	درآمد.....
۴۵	بیان مسأله و ضرورت آن.....
	بخش دوم: ذوالقرنین در قرآن و منابع اسلامی
۵۵	فصل اول: هویت قرآنی ذوالقرنین .....
۵۸	پرسش مردم از کیستی «ذوالقرنین».....
۶۵	مشخصات قرآنی ذوالقرنین.....
۶۷	جمع بندی آیات.....
۶۹	فصل دوم: وجه تسمیه ذوالقرنین .....
۷۱	بررسی و تحلیل.....
۷۷	فصل سوم: کیستی ذوالقرنین .....
۷۷	پیشجیدگی در انطباق هویتی ذوالقرنین.....
۷۹	مصادیق ذوالقرنین در منابع تاریخی.....
۸۴	تطبیق ذوالقرنین بر کورش.....
۸۷	مراد از خطاب قرآنی «یاذالقرنین».....
۸۸	۱. پیامبر الهی.....
۸۸	۲. بنده ای صالح.....

۱۸۹	بررسی و تحلیل.....
۹۳	فصل چهارم: شخصیت کورش در منابع اسلامی.....
۹۴	۱- سده‌های دوم و سوم.....
۹۷	۲- سده‌های چهارم تا ششم.....
۹۹	۳- سده‌های میانی.....
۱۰۱	۴- اشارات غیرصریح به شخصیت کورش.....

بخش سوم: تحلیل محتوای آیات «ذوالقرنین»

۱۰۵	فصل اول: بهره‌مندی ذوالقرنین از امکانات و اسباب.....
۱۰۷	توانایی در به کارگیری امکانات و اداره جامعه.....
۱۱۲	برآیند آیات.....
۱۱۵	فصل دوم: اصل تشریح و سیمه عادلانه و برخورد آسان با مردم.....
۱۱۶	سفر ذوالقرنین به سمت مغرب.....
۱۱۷	الف) مراد از «مغرب الشمس».....
۱۱۹	ب) مقصود از «عین حمئه».....
۱۲۰	اختیار ذوالقرنین در رفتار با مردم سرزمین.....
۱۲۰	بت‌پرستی مردم مغرب‌زمین.....
۱۲۱	عذاب بی‌مانند ظالمان و پاداش نیک مؤمنان.....
۱۲۲	مراد از ظلم مغربیان.....
۱۲۴	معنای عذاب نکر.....
۱۲۵	پاداش دنیایی و آخرتی مؤمنان صالح.....
۱۲۷	برآیند آیات.....
۱۳۷	فصل سوم: فقر فرهنگی مردم و سفر برای نجات محرومان و گسترش عدالت....
۱۳۷	سفر با اسباب عادی.....
۱۳۸	زیستگاه و آداب و رسوم قوم شرقی.....
۱۴۰	محرومیت‌زدایی ذوالقرنین و مبارزه با فقر فرهنگی.....
۱۴۱	برآیند آیات.....

۱۴۳	نجات محرومان قوم شمالی و عدالت گستری میان آنان
۱۴۳	«بین السدین» و منطقه کوهستانی اقوام شمالی
۱۴۴	فقر فرهنگی اقوام شمالی
۱۴۶	چگونگی سخن گفتن ذوالقرنین با اقوام شمالی
۱۴۷	برآیند آیات
۱۵۱	فصل چهارم: تأمین حقوق و امنیت مردم
۱۵۲	کیستی با سوج و مأجوج
۱۵۳	ناتوانی فکری و توانمندی اقتصادی اقوام شمالی
۱۵۵	نقش ذوالقرنین در ایجاد امنیت اجتماعی
۱۵۶	اولیای الهی و علم و سم داشت مادی
۱۵۷	آغاز سدسازی با کمک بیرون مردم
۱۶۱	ثمردهی ساخت سد مستحک
۱۶۵	مکان سد، ساختار و بررسی جغرافیایی آن
۱۶۹	پیوست: ۱
۱۷۲	جایگاه و موقعیت مکانی و مذهب آنان
۱۷۷	فصل پنجم: رهنمودهای ذوالقرنین درباره یکتاپرستی و مظاهر سیاسی
۱۸۲	برآیند آیات

بخش چهارم: ذوالقرنین و کورش در عهد عتیق

۱۸۷	درآمد
۱۸۸	کتاب عزراء
۱۸۹	حزقیال نبی
۱۹۰	مقدمه مرآتی ارمیا
۱۹۰	نحمیا
۱۹۱	دوم تواریخ
۱۹۱	زکریا
۱۹۱	حجی (مسرور)
۱۹۲	اشعیاء ۱ و ۲ (نجات دهنده)

۱۹۳	.....إرميا
۱۹۴	.....دانیال نبی
۱۹۵	.....حبقوق (در آغوش کشیده شده)
۱۹۷	.....فصل اول: ذوالقرنین و داستان آن در عهد عتیق
۲۰۲	.....بررسی و تحلیل کلمه شاخ
۲۰۵	.....فصل دوم: کورش و داستان آن در عهد عتیق
۲۱۳	.....فصل سوم: اوضاع سیاسی اجتماعی قوم بنی اسرائیل
۲۱۳	.....ایجاد قوم بنی اسرائیل به وجود منجی و انتظار برای آمدن کورش
۲۱۸	.....روح پاک پالاش درباره کورش و خدمات او
۲۲۵	.....فصل چهارم: خدمات کورش به بنی اسرائیل
۲۲۵	.....درآمد
۲۲۹	.....خدمات و عملکدهای کورش
۲۴۵	.....فصل پنجم: ذوالقرنین و یاجوج و ماجوج در عهد عتیق
۲۴۵	.....پیشگویی حزقیال نبی درباره یاجوج و ماجوج
۲۴۷	.....زویارویی ذوالقرنین با یاجوج و ماجوج
۲۵۵	.....پیوست ۱: مجسمه بالدار
۲۶۱	.....پیوست ۲: نام و ریشه معنای کورش
۲۶۴	.....پیوست ۳: چگونگی فتح بابل

بخش پنجم: مقایسه ذوالقرنین و کورش در عهد عتیق

۲۷۱	.....درآمد
۲۷۵	.....فصل اول: اشتراکات، اهتمام و توجه قرآن و عهد عتیق به ذوالقرنین
۲۸۱	.....فصل دوم: عقاید و باورهای ذوالقرنین و کورش
۲۸۱	.....درآمد
۲۹۹	.....فصل سوم: ویژگی ها و اوصاف اخلاقی ذوالقرنین و کورش
۳۱۹	.....فصل چهارم: رفتارها و برخوردهای ذوالقرنین و کورش

۳۱۹	درآمد.....
۳۱۹	رفتارها و برخوردهای ذوالقرنین.....
۳۲۲	درآمد.....
۳۲۴	رفتارها و برخوردهای کورش.....
۳۴۵	فصل پنجم: همخوانی سفرهای ذوالقرنین و کورش.....
۳۴۶	سفر به مغرب زمین.....
۳۴۹	سفر و لشکرکشی اول کورش و فتح لیدی.....
۳۵۳	سفر به مشرق زمین.....
۳۵۴	همخوانی سفر ذوالقرنین با کورش به شرق و فتح مکران و هند.....
۳۵۶	سفر و لشکرکشی دوم کورش به مشرق.....
۳۶۰	سفر به شمال.....
۳۶۳	سفر و لشکرکشی سوم کورش به شمال.....
۳۶۷	فصل ششم: موقعیت سدسازی و هماهنگی موفقات جغرافیایی و مصالح ساختاری سد.....
۳۷۵	پیوست ۱: وصیت نامه‌ی ذوالقرنین، بررسی کبیر.....
۳۷۷	فصل هفتم: مصداق‌شناسی ذوالقرنین و کورش.....
۳۷۷	اثبات یگانگی ذوالقرنین و کورش.....
۳۷۹	نقد و بررسی دو دیدگاه مخالف.....
۳۸۳	ردّ تطبیق ذوالقرنین بر اسکندر مقدونی.....
۳۸۴	کیستی اسکندر.....
۳۸۶	چرایی تطبیق ذوالقرنین بر اسکندر.....
۳۸۶	نقد و بررسی.....
۳۸۸	دیدگاه مستشرقان و دانشمندان اسلامی.....
۳۹۳	برآیند و نتیجه‌گیری.....
۳۹۷	پیوست: ۱- کورش هخامنشی (۵۷۶-۵۲۹ ق.م).....
۳۹۷	تولد و دوران جوانی.....
۴۰۳	خاندان هخامنشی.....
۴۰۴	خانواده کورش.....

۴۰۵	آخرین نبرد، مرگ کورش
۴۰۸	شکوه تخت جمشید
۴۰۹	پیوست: ۲
۴۰۹	۱. نگاهی به منابع داخلی تاریخ هخامنشیان
۴۱۲	۲. بررسی منابع خارجی تاریخ هخامنشیان
۴۱۳	۳. تاریخ ایران باستان در منابع اسلامی
۴۱۴	۴. متقن ترین منابع در مورد ذوالقرنین
۴۱۵	دیدگاه‌ها درباره کورش
۴۲۱	کتابنامه

مقدمه دکتر سید داود موسوی بجنوردی
ریاست محترم مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی

کورش، پسرانگذار فرهنگ ایرانی»

با توجه به تورات که از کورش نام برده و او را نجات دهنده، خوانده و در همانجا از او تعبیر ذوالقرنین نموده و از سبای دیگر، این اخبار یهود بودند که از پیامبر اسلام ﷺ راجع به ذوالقرنین پرسش کرده و همه آیات قرآن راجع به ذوالقرنین در پاسخ به سؤال اخبار یهود بوده، شکی باقی نمی‌گذارد که کورش همان ذوالقرنین است و حقایق تاریخی نیز گواهی بر آن می‌باشد.

اضافه بر این، در پاسارگاد که مجسمه بالدار کورش پیدا شد، دیگر شکی باقی نگذاشت که مراد از ذوالقرنین همین کورش ما می‌باشد. زیرا مجسمه بالدار کورش دارای کلاه‌هی است که دارای دو شاخ است و ذوالقرنین هم به معنی صاحب دو شاخ است که با توجه به شواهد تاریخی فقط می‌تواند منطبق با کورش هخامنشی باشد.

کورش در منشور خود که در مارس ۱۸۷۹ میلادی، منطبق با اسفند ۱۲۵۷ هجری شمسی برابر با ربیع الاول ۱۲۹۶ هجری قمری، همزمان با سلطنت ناصرالدین شاه توسط هرمزد رسام در ویرانه‌های شهر بابل کشف شد، راجع به سرزمین‌های مفتوح اعلام می‌دارد:

«به سر‌بازانم دستور دادم که خانه‌ها و کشتزارها و باغ‌ها ویران نشوند

و مردم به هراس افکنده نشوند و کسی حق ندارد که فردی را به کار بی‌مزد، یعنی بردگی مجبور سازد.»

بدین وسیله بردگی را لغو می‌کند و همه بردگان را و از جمله یهودیانی که به اسارت گرفته شده بودند و در بابل در رنج و عذاب بودند، آزاد می‌کند و اموالشان را مسترد می‌نماید.

معابدی که توسط نیروهای بابلی ویران شده بودند و به غارت رفته بودند، بازسازی می‌نماید و اموال غارت شده را مسترد می‌کند، یعنی آزادی عقیده و آزادی ادیان را محقق می‌سازد و همه این کارها را می‌کند که مردم احساس شادی کنند و آرامش و مسرت به دست آورند.

کوشش در راستای این کارها را انجام داد که دوران برده‌داری بود. دورانی بود که اگر هر شهری بر پایه روی قهریه فتح می‌شد، فاتح این حق را برای خود قائل بود که همه مردم را بکشد، قتل برساند و یا به بردگی بگیرد و شهر را ویران کند که در طول تاریخ این گونه فجایع و جنایت‌ها بارها صورت گرفت و حتی به گونه‌ای بود که در این گونه موارد گاهی یک تمدن از بین می‌رفت یا یک قوم به کلی نابود می‌شدند و در لوای چنین روش‌های غیرانسانی و سبعانه - وحشیانه‌ای - بوده که وقتی مردم شهر مفتوحی را به اسارت می‌گرفتند، شوهر را به جایی و زن را به جایی دیگر و بچه‌ها را به کسان دیگر که هر یک به سویی رهسپار بود می‌فرستادند و چنان جنایتی را مرتکب می‌شدند که صدمه‌بار بدتر کشتن و مردن بود.

در چنین شرایطی کوشش در اوج قدرت فرمان می‌دهد که دیگر بردگی نباشد و مردم شهرهای مفتوح عنوه^(۱) وحشت زده نشوند، خانه‌ها و مزارعشان ویران نشود و برای رفاه همان مردم اقدامات اساسی انجام می‌دهد و اعلام

۱. در تعریف مفتوح عنوه گفته‌اند: «سرزمین‌هایی که با لشکر کشی مسلمانان و به کمک قوای نظامی و پس از جنگ بین آنان و ساکنان آن سرزمین گشوده شده باشد. به خلاف نظریه اهل تسنن، بین علمای شیعه این اتفاق نظر که تقسیم سرزمین بین غنیمت برندگان جایز نیست و واجب است در جهت منافع مسلمانان وقف شود، وجود دارد.»

می‌کند که شما در دین خود آزاد هستید و حتی معابدشان را تعمیر می‌کند و اموال غارت شده معابد را مسترد می‌کند که قطعاً حتی همین امروز هم با تمام پیشرفتی که بشر در جهت شناخت حقوق شهروندی و حاکمیت ملی و حقوق اساسی انسان داشته است، هنوز نتوانسته به سطح آزادگی منشوری که کورش اعلام نمود، برسد.

این افتخار بزرگی است که خداوند نصیب ایرانیان کرده که چنین سابقه‌ای داشته باشند و بار معنویشان چنین راد مردی باشد که قرآن کریم نیز تحت عنوان ذوالقرنین او را مرز خطاب قرار می‌دهد و چنان او را ستایش می‌کند که برخی حتی بدین گمان سیده‌اند که کورش خود مبعوث از سوی خداوند است.

مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی به‌پیش کورش هخامنشی و ذوالقرنین قرآنی که بعداً مجموعه مقاله‌های ارائه شده در آن به صورت کتاب چاپ و منتشر گردید، بدین هدف این کار را نمود که پل مستحکمی بین فرهنگ ملی و اسلام برقرار سازد و بدین طریق هم به فرهنگ ملی و هم به اسلام نیروی جدیدی ببخشد که دست در دست هم برای شکوفایی و بالندگی دوباره به پا خیزند و تمدنی را پی ببرند که در قرون گذشته به آن نائل شده بودند.

کتاب «**قهرمان عادل پارسه**» نوشته حجت الاسلام والمسلمین آقای بنی‌الین شیرخانی، اثری بسیار پرجاذبه و تحسین برانگیز و تلاش سودمندی است برای معرفی شخصیت کورش هخامنشی و تطبیق آن با ذوالقرنین قرآن کریم.